

zich van abonneren en lezen te onthouden. En dit zou een verkeerd gevolg zijn van onze kwalificering. Wetenschappelijk moet genomen worden in den zin van vrucht van degelijke studie, en niet in den zin van een vaktijdschrift, dat alleen geschikt is voor vakmensen, deskundigen, miss. dienaren enz.

Bezien wij nu eerst het uitwendige van het tijdschrift.

Ongetwijfeld is er voor het oog een zeer groote verbetering ingetreden. De Macedoniër wordt nu zeer royaal uitgegeven, in dezelfde grootte als Op den Uitkijk b.v. Daarbij wordt het op fijn glimmend papier gedrukt, zoodat het opnemen van illustraties mogelijk is geworden.

Vergelijkt men de oude uitgave met de nieuwe, dan blijkt echter, dat niettegenstaande de zeer vergrootte uitgave de inhoud niet meerder werd. Immers, het wordt veel verder uit elkander gedrukt, en ook is de witte marge op zij en van boven en van onder heel ruim genomen.

Al wint het blad door deze uitgave in aesthetischen zin, toch vragen wij ons af, of dit wensche-lijk was. Immers, de prijs is nu ook verhoogd van f4 tot f5 per jaar. Dit is volstrekt niet te hoog, eerder het tegendeel; maar nu men beproeven wil den lezerskring te gaan uitbreiden, had men niet den abonnementsprijs f1 moeten verhoogen. De Macedoniër is toch een heel ander blad dan Op den Uitkijk; ik vrees, dat dit uit het oog verloren werd in dien zin, dat men het extra mooi heeft willen maken.

Vergelijking met de oude uitgave leidt ook tot de meening, dat wij in een enkel opzicht achteruit zijn gegaan.

Wij missen toch een inhoudsopgave van dit nummer. Ook schijnt het, alsof het een geheel nieuw tijdschrift is, want er wordt niet gezegd, welke jaargang het is. En is dit nummer wel goed gecorrigeerd? Wij vonden verscheidene drukfouten, vooral aan het einde. En het artikel „De Godsnaam op Soemba“, is volgens zijn inhoud niet van de hand van ds Pol, zooals er boven staat, maar van ds D. K. Wielenga; trouwens, er had dan ook moeten staan ds D. Pol.

In alle opzichten is de verandering dus geen verbetering geworden. Ook kunnen wij de oranje strepen op den omslag niet mooi vinden.

Hoofdzakelijk blijft echter de inhoud.

En deze achten wij weer voortreffelijk. Jammer is voorzeker, dat de redactie zoo weinig medewerking heeft van de zendingsarbeiders in Indië. Wij weten wel, dat die arbeiders overstelpt worden door werk, en ook veel correspondentie hebben met de zending kerken; misschien, dat de blaadjes „Uit Keboemen“ enz. mee de oorzaak zijn. Toch zou het den lezers van De Macedoniër zeer verblijden, als uit Indië zelf meer artikelen kwamen. De arbeiders op Soemba maken een gunstige uitzondering.

De redactie merkt in een voorwoord op, dat dr F. L. Bakker, dr H. A. van Andel en mevr. Van Andel—Rutgers de toezegging deden, zoo nu en dan copie te zullen leveren; dit zal niet anders dan gewaardeerd worden; dr van Andel schrijft zoo, dat om den inhoud en vorm beide zijn artikelen op hoogen prijs worden gesteld; en dat geldt voor de anderen ook.

Dit eerste nummer van den „zoveelsten“ jaargang begint met een „Zendingsoversicht“ van de hand van ds D. Pol. Ditmaal is Midden-Java ten Zuiden aan de beurt; een volgend maal komt Soemba.

Reeds vanwege dit artikel is De Macedoniër waard gelezen te worden. Men moet toch op de hoogte blijven! Het werk der zending is levend en groeit; gedurig treden veranderingen in. Zulk een overzicht, als ds Pol gaf, doet ons in een kort bestek zien, hoe het op het zendingsveld staat.

Het zou de moeite loonen eens de verschillende zendingsvelden te vergelijken. Nog gemakkelijker zou dit vallen, indien bij een volgend overzicht ook werd opgenomen een statistiek der kerken, die de zending kerken steunen. Nemen wij Friesland eens ten voorbeeld; in het artikel staat, dat het getal bewoners van de beide zendingsvelden Keboemen en Wonosobo bedraagt 700.000 op een oppervlakte van ongeveer 24 vierk. geogr. mijlen; laat men hier eens tegenover plaatsen het getal bewoners van Friesland en de grootte van deze provincie; voorts ook het getal bewoners van Friesland en de grootte van deze provincie; voorts ook het getal leden der Gereformeerde kerken, die deze beide velden hebben te verzorgen. En al moet men niet teveel waarde hechten aan cijfers, zij kunnen ons toch onderwijzen, en dienen voor het maken van vergelijkingen.

In het artikel „De Godsnaam op Soemba“, weerlegt ds D. K. Wielenga een artikel van ds Lambooy, waarin deze had voorgesteld voor God den naam Marapoe te gebruiken.

Met belangstelling hebben wij beider artikelen gelezen. Het schijnt ons toe, dat de bezwaren van ds D. K. Wielenga tegen het gebruik van den naam Marapoe welgegrond en steekhoudend zijn. En wij zijn zeer nieuwsgierig naar hetgeen ds Lambooy hiertegen zal opmerken. Vooral het gevaar van syncretisme moet niet worden onderschat.

Hoe blijkt uit dit artikel, welke moeilijkheden

onze zendingsarbeiders hebben te overwinnen! Menigeen zal denken: och, de naam God wordt eenvoudig vertaald in het Soembaneesch, gelijk men dezen naam ook vertaalt in 't Engelsch of Fransch. Maar men leze dit artikel, en men ziet, dat dit vertalen met buitengewone moeilijkheden gepaard gaat. God geve onzen arbeiders veel wijsheid ook in het kennen en verstaan van de talen der menschen, onder wie zij werken!

„Saecularisme“ is een artikel door ds Pol geschreven. In deze rubriek hebben wij kort geleden aan hetzelfde onderwerp een artikel gewijd. Wat ds Pol schrijft, is zeer oriënteerd; maar op de middelen, om het te overwinnen, gaat ds Pol in dit artikel niet dieper in.

Zeer ad rem is zijn beroep op een herinneren aan het waarschuwend woord van Prof. Grosheide tegen het modernisme in de internationale zendingsbeweging. „Men arbeidt dan vooral aan de maatschappelijke verheffing der heidensche en Mohammedaansche volken. Een prachtig ding ongetwijfeld. Maar het is treurig, als de zending meer belangstelt in de opheffing der poenale sanctie, dan in de prediking van het Evangelie“.

Wij onderschrijven ook gaarne de opmerking van ds Pol: „De zending heeft zich te onthouden van al die dingen, die geen zending zijn, en zich bij de vervulling van haar roeping vast te houden aan Gods Woord en de beginselen van dat Woord“. Maar daarmee is men natuurlijk niet klaar. De moeilijkheid is juist, welke dingen zending zijn en welke niet; laten wij als voorbeeld noemen het „werkhuis“ van ds Merkelijn te Magelang; is dat nu eigenlijke zendingsarbeid, of maatschappelijk werk? En wat men op Soemba wil doen, tot verheffing van het volk, moet dat als „niet behoorend tot het eigenlijke zendingswerk“ worden afgewezen? Waar ligt de grens tusschen de zending en niet-zending? Gaarne zouden wij De Macedoniër hierover eens hooren. Men kan het in principe volkomen met elkander eens zijn, terwijl toch in de toepassing heel veel verschil openbaar wordt.

De Velders vervolgt zijn artikelenreeks uit den vorigen jaargang, over „Jodendom en Jodenheid“; interessant.

In „Van mijn Uitkijk“ verzamelt ds Pol weer verscheidene belangrijke stukjes. Hij wijst o.a. de aandacht op een oordeel van ds Jongeleen over onze synode van Arnhem en de zendingszaken; en vraagt dan, of ds Jongeleen de lezers van „Uw Koninkrijk kome“ ook eens zijn meening geve over het synodaal besluit inzake de aansluiting bij den Nederl. Zendingsraad. Nu, ieder zijn smaak, maar het schijnt ons toe, dat er weinig reden is, om dit besluit zoo aan te prijzen als model; wij wezen in deze rubriek eenigen tijd geleden op het tweeslachtige van dit besluit; en wij vreezen, dat ds Jongeleen ook niet veel goeds ervan zal kunnen zeggen.

Vatten wij alles nog in een enkel woord tezamen, dan spreken wij onze groote waardeering uit voor De Macedoniër, en bevelen dit zendings-tijdschrift hartelijk aan, in het bijzonder aan onze kerkenraden, jongelings- en jongedochtersverenigingen enz.

J. D. W.

„Premillennianisme“.

Het „Premillennianisme“, de leer van het duizendjarig rijk, staat in Amerika midden in de belangstelling. Dr Rutgers promoveerde er over aan de V. U.

Nu krijgt het „Pre“ nogal aanvallen.

Dr H. Beets geeft in „De Heidenwereld“ aldus enkele opmerkingen:

En toch verwondere men zich niet omtrent dit of tensief. Er staat ons Gereformeerden te veel op 't spel met het aannemen der „Pre“ proposities betreffende Christus' Koningschap en het essentieel verschil tusschen Israël en de Gemeente, benevens de andere Inferenties.

En soms doet men iemand inderdaad staan gapen van verbazing wat de Uitleg of Inlegkunde betreft. Zoo lezen we in „Grace and Glory“, Sept. 1930, een artikel sprekend over den dood van Stefanus (Hand. 7). Na zijne prediking zag Stefanus, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de oogen houdende naar den hemel, de heerlijkheid Gods, en Jezus staande ter rechterhand Gods.

„Nu“, zegt de bijbelverklaarder in „Grace and Glory“ (niemand minder dan Dr M. R. de Haan), „dat was eens opmerkelijke zaak. Ons wordt ergens elders in de Schriften verteld, dat toen Christus ten hemel opgevaren was, Hij nederzat ter rechterhand Gods. Maar Stefanus ziet de hemelen geopend en Christus staande. Hij had gezeten, maar nu staat Hij. Wat beteekent dit?“ En Dr De Haan verklaart dit, dat Christus gered stond, met de hemelen geopend, om met een geroep neer te dalen uit den hemel, met de stem der Archangels en met de bazijn Gods, om het koninkrijk in Israël wederom op te richten. We lezen: „Welk een oogenblik! Israël is in de balans. Als Israël accepteert, komt Christus oogenblikkelijk terug om Zijn Koninkrijk in gerechtigheid op te richten, en Israël zou dan de zendingmatie der wereld zijn om de heidenen tot de voeten van Christus te brengen“. Israël wou echter niet

luisteren. De Joden sloopten hunne ooren en steengden Stefanus. Wat gebeurt er nu? „De hemelen worden wederom gesloten“, zoo wordt ons geleeraard, „en de Heere zet Zich weder neder, totdat de volheid der heidenen ingaat.“

Ons dunkt, met zulke exegese, die alle heilfeiten en heilplannen op losse schroeven zet, moeten de „Pre“ broeders zich niet verwonderen als mannen, die de oude Geref. waarheid liefhebben, zich gedrongen gevoelen om een woord van verweer de wereld in te zenden, zooals nu telkens gebeurt door de boven genoemde schrijvers.

Gelijk ook Dr Rutgers deed, Grundy Center's nieuwe president. Naar de beloofde recensie van dien boek over het „Pre“ hebben we telkens te vergeefs in de „Bereër“ gekeken. Er was beloofd, dat de jonge doctor er niet zonder kleerscheuren zou afkomen. We zijn benieuwd wat er van die profetie komt. Wellicht ware 't beter geweest, dat Br. Bultema-zich wat zachter had uitgedrukt.

Van „Grace and Glory“ gesproken, trof het ons meer dan eens met welk minachtend handgebaar men zoo maar op eens een tegenstander in een hoekje tracht te zetten. Zoo lezen we in het Septembernummer, dat aan Prof. Blekkink wordt toegeschreven het voorstellen van „the usual jumble of Post-millennarian nonsense“, terwijl „Post“ genoemd wordt de eerste stap naar het Modernisme toe. Dr Blekkink en zijne medestanders verstaan Gods programma voor deze bedeeeling niet. Het uitreiken van dit certificaat van onkunde gaat gepaard met betuiging van liefde voor Dr B. als Christen broeder, en dan komt als een Parthische pijl het volgende: „Nothing has pained me so much as the way he was unceremoniously put on the shelf to give way to a man who after a few years as president of the Seminary, forsakes his job for a better one in a rapidly modernizing Seminary in the East“. Waarom, zoo vragen we den schrijver, zulke persoonlijke, kwetsende dingen geschreven? Zou dat wel in den geest wezen van den Christus die—let wel, niet alleen op komst is—maar ook nu met ons, al de dagen, die ook ziet, als over onze schouders heen, wat wordt geschreven in een kranten-artikel? We vragen slechts.

J. W.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Kollumerpomp: Cand. F. Boonstra te Zuidwilde (G.). Oostburg: Cand. Th. P. Potma te Naaldwijk.

Aangenomen naar:

Wolfeze: F. H. van Loon te Haarlemmermeer-Slaterweg. Zwartebroek: Cand. J. R. Sybrandy te Stiens.

Bedankt voor:

Boornbergum, Genemuiden, Hoogersmilde, Kollumerpomp, O. en N.-Wetering, Rhooen, Vinkeveen en Zuilichem: Cand. J. R. Sybrandy te Stiens.

Afscheid van:

Soest: J. v. d. Meulen. Tekst: Luc. 12:35—37.

Overleden:

4 Februari: G. H. van Kasteel, emer. pred., Ermelo, 80 jaar.

Candidaten tot den H. Dienst.

Door de Classis Rotterdam der Geref. Kerken zijn na praeparatoir examen beroepbaar verklaard bij de Geref. Kerken de heeren P. Klapwijk en P. J. Luyendijk, beiden Theol. cand. aan de Vrije Universiteit en beiden wonend te Berkel (Z.-H.), Klapwijkse weg 50.

Beide heeren zijn bereid de Kerken des Zondags in de prediking te dienen, terwijl de heer Klapwijk terstond bereid is een eventueel beroep in overweging te nemen.

— De Classis Drachten heeft peremptoir geëxamineerd en met algemeene stemmen toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten den heer J. Hartkamp, Theol. cand. te Zutphen, beroepen predikant der Geref. Kerk te Oudega (Small.). De intrede te Oudega is bepaald op Zondag 8 Maart a.s. Als bevestiging hoopt op te treden Ds D. Prins, van Donkerbroek.

— De Classis Hallum der Geref. Kerken heeft na peremptoir examen toegelaten tot de bediening van Woord en Sacramenten den heer A. de Ruiter, candidaat te Giesendam en beroepen predikant te Oude Bildt.

Met Emeritaat:

De Classis Bolsward der Geref. Kerken heeft aan Ds J. op 't Holt, na 40-jarige ambtsbediening, eervol emeritaat verleend.

Kerkbouw.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk te Rijnsburg heeft besloten over te gaan tot den bouw van een hulpkerk met plm. 600 zitplaatsen.

Evangelisatie.

Te Warga (Fr.) werd voor de Evangelisatie, die door de classis Leeuwarden der Geref. Kerken aldaar wordt gedreven, in een samenkomst onder leiding van Ds G. Melle van Wartens (aan welke kerk de Evangelisatie te Warga weldra zal worden overgedragen) een keurig gebouw aan den hoofdweg in gebruik genomen, waarbij verschillende toespraken werden gehouden.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Tussel te:

Nieuwpoort: P. de Groot te Amersfoort en J. de Bruijn te Baarn. Vlaardingen: J. Reesink te Noordeloos en P. de Smit te Utrecht.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Bedankt voor:

Nieuwkerk a. d. IJssel: M. Holman te Krabbendijk. Vlaardingen: J. Vreugdenhil te Bruinisse.

de machtig-
grote groe-
onzen tijd.
geïsoleerd.
weer gezeg-
als een zu-

Zoo zien
reformatie
leven van

Alle leve
industrie,
worden, in
ende, met
leven har-
openbarin-
Daarom

ideaal: „v-
Ja, dan
Niet van
„Voorzie
Maar di

de vijand
zichtigheid
met een
heid, die
roeping
In dit li-
de kerk d-
voor heel

Maar dy
ontwikkele
worden g-
met alle c-
en als w-
staanders.
Woord ve-
gaan; en
hart wijde
geestelijke

De uitvoer
in de

Al bij
verenig-
ces) Bach
zeld om
heden of
als nooit
plaatsen.
„Magnific
Het „M
1:46—55
op zeer v
migen ze
sche kerl
sche kerl
kerstfeest
gebracht.
gemaakt
een bewi
aria, wor
Rust, di
Nadien i
dwenen.
plaren t
exemplar
jaar van
Het is u
in D gr
een vierl
gezongen
het groo
schreven
zijn inte
heeft da

Het w
inleiding
te verv
stekende
Händels
Het k
herhaald
volgende
Op hel-
de twee
veel te g
gegeven,
de eerst
Kappel
Deze
heid. S
Mutter
Kaum
schüchtl
Ausdruc
ins Mus
bilde“
in het

UIT DE HISTORIE

Open Brief aan Dr. Kromsigt.
Den Weleerw. Zeergel. Heer Dr. P. J. Kromsigt,
te Amsterdam.

Weleerwaarde Zeergeleerde Heer,

U yaart zoo vriendelijk om acht te slaan op mijn artikel in De Reformatie van 9 Januari 1931. Zelfs gaaf u daarop tweemaal antwoord, eerst voorloopig in het Hervormd Weekblad De Gereformeerde Kerk van 22 Januari, en daarna meer uitvoerig in het nr. van 29 Januari.

Het verblijde U, dat ik Uw geheele artikel „Een geschiedenis die niet vergeten mag worden“, heb overgenomen. U noemt dit op zichzelf reeds een daad van groote objectiviteit. En U prijst mij daarom hoogelijk. Natuurlijk ben ik voor dien lof zeer gevoelig. Alleen spijt het me, dat U daarbij gelijktijdig de nagedachtenis van Dr. Kuyper meende te moeten bekladden, door te schrijven, dat Dr. Kuyper zoo iets in De Standaard nooit over zijn hart kon krijgen. Hier overdreef U schromelijk. Want al is het waar, dat Dr. Kuypers' eigenaardige opvatting van journalistiek voor critiek van tegenstanders niet veel plaats over liet, — dat hij het nooit deed is later.

Komende tot mijn artikel verweert U zich tegen mijn opmerking, „dat een wetenschappelijk man als Dr. Kromsigt zulk een belangrijk stuk historie van vóór 60 jaren niet uit de bronnen zelf opdiept, maar overschrijft uit een pas verschenen brochure“. U antwoordt hierop: „Wat de bronnen betreft, voor bedoelde vergadering bestaat slechts één bron, n.l. het officieele jaarverslag, waaruit ik juist citeerde, en waaruit nu ook Dr. R. citeert, omdat er eenvoudig geen andere bron is“.

Deze Uw voorstelling nu is in tweeërlei opzicht onjuist. Immers:

1o U citeerde niet uit het officieele jaarverslag, maar uit de pas verschenen brochure van den heer J. Kuiper;

2o er bestaat van dit belangrijke stuk historie van vóór 60 jaren niet slechts één bron. Er zijn er meerdere; wel minstens vijf.

Mag ik ze U even opnoemen?

1. „Ons Schoolwetprogram“ door Groen van Prinsterer.
2. Het verslag der Vergadering van C.N.S.
3. Groen's Nederlandsche Gedachten.
4. Kuypers' artikelenreeks in De Heraut van 1870.
5. De artikelen van Beets en Sausseye in de Protestantische Bijdragen.

Had U deze bronnen geraadpleegd, U zoudt het niet hebben kunnen doen voorkomen, alsof het woord „christelijk“ destijds het felst bestreden was door Dr. Kuyper; want dan zou U gebleken zijn, dat het Groen van Prinsterer was, die daar in 1869 stond tegenover Beets. Kuyper kwam er slechts als een satelliet van Groen bij. Van Groen toch was het voorstel uitgegaan om uit de schoolwet van '57 te lichten de „christelijke“ deugden. En Kuyper deed niet anders dan dit voorstel van Groen verdedigen. Ongetwijfeld op geniale wijze. Maar met dat al komt het vaderschap van den eisch der verwerping van het woord „christelijk“ uit art. 23 der Schoolwet toch niet aan Kuyper, maar aan Groen toe, en het was deze eisch van Groen, dien Beets en Chantepie de la Saussaye als misdadig qualificeerden.

Mijn grief tegen Uw artikel was dan ook, dat gij van Groen zelfs met geen woord reptet, maar enkel en alleen over Kuyper spreekt.

Achteraf erkent gij echter nu zelf, „dat Groen het verkeerde voorstel gedaan heeft, om het woord „christelijk“ te schrappen“. Maar tusschen haakjes voegt gij er aan toe: „Het tegendeel was door ons niet bewezen“.

Dat had er nog bij moeten komen! 't Is al erg genoeg, dat ge deze waarheid voor uw lezers verzwegen hebt. Daardoor, ik herhaal het, gaaf ge hun een scheeve voorstelling van de zaak.

Nu schreef ik dit toe aan Uw niet-raadplegen van de bronnen. En op mijn klacht daarover laat gij thans de verzuchting volgen: „Hoezeer zou het mij verblijden, indien dit aanleiding werd voor Dr. R. om op dit punt „de bronnen“ inderdaad eens duchtig te gaan bestudeeren“.

Toen ik dit las wreef ik toch even mijn oogen uit, en vroeg ik mezelf af: Hoe heb ik het nu met Dr. Kromsigt? Want dat gij zelf de duidelijkste blijken geeft, op dit terrein de bronnenstudie te hebben verzuimd, is nog tot daar aan toe. Maar hoe gij het nu in Uw hoofd haalt de rollen om te wisselen en Uw criticus van verwaarloozing der bronnen te gaan betichten, is mij een raadsel.

Gelukkig voor mij, verwijt gij deze tekortkoming niet aan mij alleen, maar ook aan anderen. Gij schrijft immers: „Het is juist mijn groote bezwaar tegen Dr. R. en vrijwel alle gescheidenen, ja zoo goed als alle anti-revolutionairen, dat zij Groen met name in de schoolkweste veel te weinig uit zijne geschriften hebben bestudeerd en hem voortdurend zien door den bril van Dr. Kuyper“.

de machtige woeling van het leven rondom, en de groote greep van het leven op den mensch van onzen tijd. Want de kerk staat in het leven niet geïsoleerd. Hoe heeft onze Christus niet telkens weer gezegd, dat het Koninkrijk der Hemelen werkt als een zuurdeeg....

Zoo zien wij ook het ideaal der voortgaande reformatie der kerk als een ideaal voor heel het leven van de grootste betekenis.

Alle leven van kennis en kunst, van nering en industrie, van handel en bedrijf zal er rijk door worden, indien de kerk van Christus krachtig groeiende, met haar boodschap en haar werk, door het leven harer leden heen, doordringt in alle levensopenbaring.

Daarom is ook voor het kerkelijk leven ons ideaal: „vooruit“.

Ja, dan — vooruit — in rechte lijn.

Niet van het pad der vaderen af.

„Voorzichtig wandelen“ blijft het parool.

Maar dan niet met een voorzichtigheid, die de vijand van de wijsheid is; niet met een voorzichtigheid, die geboren is uit den angst; maar met een voorzichtigheid, die eigen is aan den held, die nooit de vrees, en die steeds zijn roeping kent.

In dit licht gezien draagt ons blad een ideaal voor de kerk des Heeren, en met haar en door haar voor heel het leven.

Maar dan zoo, dat dat leven, — dat, zich steeds ontwikkelend, leven van de kerk het best kan worden gediend, als we het zien in verband met alle de werken, die onze God op aarde doet; en als we elken dag weer als begripers en verstaanders van onzen tijd ons door Gods Geest en Woord verlichte verstand over heel het leven laten gaan; en als we ons in liefde tot Christus gloeiend hart wijden aan deze arme wereld en aan onze in geestelijken honger en kommer ondergaande cultuur.

J. W.

De uitvoering van de Nederlandsche Bachvereniging
in de Ronde Luthersche Kerk te Amsterdam,
op 27 Januari 1931.

Al bijna tien jaar lang heeft bovengenoemde vereeniging getracht (en het moet gezegd met succes) Bach's werk bekend te maken en niet gearzeld om werken, die om hun bijzondere moeilijkheden of wegens de groote onbekendheid zoo goed als nooit werden uitgevoerd, op haar programma te plaatsen. Dit keer was de keuze gevallen op Bach's „Magnificat“ en Händels „The Dettingen Te Deum“.

Het „Magnificat“ of de lofzang van Maria (Lukas 1: 46—55) is door zeer veel componisten, vaak op zeer veel manieren op muziek gezet, door sommigen zelfs tot honderdmaal toe, en in de Roomsche kerk was de hymne zeer geliefd. De Luthersche kerk aanvaardde de hymne ook en bij het kerstfeest moest het Magnificat ten gehoeve worden gebracht. Twee verschillende composities heeft Bach gemaakt op dezen tekst, waarvan er echter maar één bewaard is; de eerste bewerking, als sopraanaria, wordt vermeld door den bekenden Bachkenner Rust, die in 1855 de compositie heeft ingezien. Nadien is echter deze compositie spoorloos verdwenen. De tweede bewerking is in twee exemplaren tot ons gekomen. Het oudste dezer twee exemplaren is door Bach geschreven in het eerste jaar van zijn verblijf in Leipzig en staat in Es groot. Het is uitgebreider dan het tweede exemplaar, dat in D groot staat en waarin o.a. niet voorkomen een viertal kerstliederen, die waarschijnlijk werden gezongen door een klein koor geplaatst tegenover het groote koor. Het tweede, later door Bach geschreven exemplaar, mag geacht worden het best zijn intenties weer te geven, immers Bach zelf heeft daar zijn vroeger werk gecorrigeerd.

Het werk begint met een schitterende orkest-inleiding, waarin de trompetten een belangrijke taak te vervullen hebben, bij deze uitvoering op uitstekende wijze vertolkt evenals de trompetsoli in Händels The Dettingen Te Deum.

Het koor valt dan in met zijn in alle stemmen herhaalde jubelkreet „magnificat“, waarmee de twee volgende soli een treffende tegenstelling vormen. Op het rustige, stille, innige „Et exultavit“ van de tweede sopraan, door To van der Sluijs, die veel te genieten gaf, op prijswaardige wijze weergegeven, volgt het weemoedige „Quia respexit“ van de eerste sopraan, welke partij in Anna Stronck-Kappel een zeer waardige vertolkster vond.

Deze beide soli zijn van zeer ongemeene schoonheid. Spitta schrijft ervan: „es ist das Bild der Mutter Gottes, welches den Tondichter begeisterte. Kaum dürften reine Jungfräulichkeit, Anmut, schüchtern empfundenen Glück je zu vollendeterem Ausdruck gekommen sein, als in diesem gleichsam ins Musikalische übersetzten deutschen Madonnenbilde“. Nog is de solo niet uit, of het koor, dat in het geheele werk vol gloed en vuur is, valt

in met zijn „omnes generationes“. Van groote schoonheid is ook de aria voor alt en tenor (door Annie Woud en Georg Walter weergegeven) no. 6: „Et misericordia“, waarin Bach op het eind gebruik maakt van het zelden aangewende geaspiceerde staccato.

Het koor bezingt nu op indrukwekkende wijze de macht des Heeren, die de trotschen verstrooit, waarna door een tenor en alto solo wordt weergegeven het ledig wegzenden der rijken en het verhoogen der armen. De eerste aria schildert het van uit menscheijk gezichtspunt bekeken, men voelt er in een zekere genoegdoening over dit gebeuren, de tweede echter in E-dur geschreven, legt den nadruk op het vertroosten der armen en elke gedachte aan loon van de rijken is hier ver. De twee fluiten vormen in deze altaria een wonder-schoon geheel met de zangstem; de fluitisten C. Kwant en P. v. d. Hurk moeten zeker met lof worden genoemd voor de uitstekende weergave van hun partij in deze en ook in andere soli.

Christus is in de wereld gekomen om te lijden en te sterven en dat mag zelfs niet vergeten bij zijn geboorte, al dadelijk moet daar de aandacht op gevestigd. Als een droeve aankondiging van dit lijden laat Bach, in de begeleiding van het driestemmige „Suscepit Israel“ met de hobo de sombere oude koraalmelodie klinken: Mein Seel erhebt den Herrn“. Een korte koorfuga leidt naar het slotkoor, waarin Bach weer terugrijpt naar zijn beginthema, om dat nog eens in al zijn pracht ons voor te tooveren.

Evenals het Magnificat, is ook het „Te Deum“, het zoogenaamde Ambrosiaansche lofzang, waarmee de kerk God dank bracht voor buitengewone zegeningen, door zeer veel componisten op muziek gebracht. Händel heeft behalve het „Dettingen Te Deum“, het „Utrechtsche Te Deum“ en een drietal Te Deums in B-dur, A-dur en D-dur geschreven. De aanleiding tot het vervaardigen van het Dettingen Te Deum, was de overwinning door den Engelschen koning George II met het pragmatieke leger op 27 Juni 1743 behaald. In Engeland was een Whig-ministerie in de plaats gekomen van den vredelievenden Tory minister Walpole. Krachtig trad Engeland nu op ten gunste van Maria Theresia in de Oostenrijksche successieoorlog. George II zelf stelde zich aan het hoofd van het pragmatieke leger, dat uit de Nederlanden in 1743 opbrak naar den Main. De bekwame Fransche generaal Noailles dreef echter het pragmatieke leger terug naar het westen, tot George II bij Dettingen stand hield en den vijand afwachtte. Ondanks de groote dapperheid, waarmee de Fransche cavalerie optrad, hielden de Engelsche troepen stand en wisten alle aanvallen af te slaan. Men schreef George II een persoonlijk aandeel toe in den strijd; de gevolgen van den onbeslist gebleven slag waren zeer gewichtig, want de Franschen ontruimden Duitschland. Er was dus wel reden voor het Engelsche volk om verheugd te zijn. Ook Händel de gevierde hofcomponist van George II had reden tot dankbaarheid, immers hij mocht zich verheugen in de voltooiing van zijn meesterwerken, de oratoria Israel, Messias, Samson en Judas Maccabeus. Om de dankbaarheid en de vreugde van heel het volk tot uitdrukking te brengen had Händel dan ook niet als andere componisten, kanongebulder en klokgebeier, of zooveel mogelijk en zoo groot mogelijke militaire muziekcorpsen noodig, maar hij weet met trompetten en pauken afgewisseld door houten blaasinstrumenten en violen er op onvergelykelijke wijze uitdrukking aan te geven. De motieven van de inleiding stemmen tamelijk wel overeen met die welke Bach gebruikt in zijn inleiding tot het Weihnachtsoratorium. Het koor, dat nu volgt doet de profane vreugde overgaan in hogere, religieuze stemming. Kretschmar acht dit gedeelte zoo indrukwekkend, dat slechts Brahms in zijn inleiding tot zijn Triumphliedjes het benaderd, maar zeker niet overtroffen heeft. Veel uit het Dettingen Te Deum herinnert aan andere werken van Händel, zelfs heeft hij het werk van een anderen componist benut, namelijk het Te Deum van F. A. Urio. Händel vraagt zich niet af of de denkbeelden oorspronkelijk zijn, maar of ze doelmatig zijn. En het moet gezegd, dat Händel het tot een schoon geheel heeft weten te vormen. Dat het werk op uitstekende wijze werd vertolkt, evenals Bach's Magnificat, is een feit, dat nauwelijks behoeft te worden vermeld, immers als de Nederlandsche Bachvereniging een uitvoering geeft is alles zoo goed mogelijk verzorgd. Een bijzondere vermelding verdient de wijze, waarop door Max Kloos de verschillende bassoli werden weergegeven, het behoorde tot het schoonste wat dezen avond viel te genieten. Wegens ziekte van Evert Cornelis, de dirigent van de Ned. Bachver., stond het geheel onder leiding van den organist der Bachvereniging, Anton van der Horst, die evenals Evert Cornelis er naar streeft om zoo nauwkeurig mogelijk de intenties van den componist weer te geven, met vermijding van alles wat ook maar zweemt naar effectbejag. De leiding bleek ook bij Anton van der Horst in goede handen, 't is dan ook niet om hem onaangenaam te zijn, dat we eindigen met den wensch, dat Evert Cornelis, geheel hersteld, weer spoedig de leiding op zich zal kunnen nemen.

Bussum.

D. STROO.